

Hagyományőrzés és lépéstartás Európával

Fejezetek a magyar történelemből

AZ AUGSBURGI CSATA

7/1A

955-ben a magyarok Bajorországba törtek Bulcsú és Lél (Lehel) vezényletével. Megtámadták Augsburgot, melynek püspöke a bátor és szent életű Ulrik volt. Csata közben Ulrik sisak és páncél nélkül lovagolt vitézei között, mégsem lett semmi baja a nagy nyílzáporban. Miután a magyarok visszavonultak, Ulrik püspök éjjel kijavíttatta a város körüli kőfalat, és buzgón imádkozott a hívőkkel együtt Istenhez a város megmentéséért. Másnap reggel megáldoztatta vitézeit és buzdító beszédet intézett hozzájuk. Alighogy rohamra indultak a magyarok, megtudták, hogy I. Ottó német király seregével Augsburg felé közeledik. Erre felhagytak a város bevételével, és Ottó elé indultak.

Ottó elhatározta, hogy másnap megütközik az ellenséggel, bár serege kisebb volt, mint a magyaroké. Aznap, augusztus 9-én, Szent Lőrinc napján általános böjtöt rendelt el. Másnap hajnalban letérdelt serege előtt, s megfogadta Istennek, hogyha győznek, Szent Lőrinc tiszteletére püspökséget alapít Magdeburgban, s ottani palotáját székesegyházzá alakíttatja át. A vezérek és katonák összeölelkeztek, kölcsönösen bocsánatot kértek egymástól, és megesküdtek, hogy halálig segíteni fogják egymást. Ottó ezután misét mondatott, meggyónt, és magához vette az úr testét, majd lelkesítő beszédet intézett vitézeihez.

Reggeltől estig folyt a harc a Lech folyó mezején, és a németek fényes győzelmével fejeződött be. Ottót hadai kikiáltották császárrá. Másnap átkeltek a Lech folyón, hogy üldözőbe vegyék és megöljék a magyarokat. A népnek is kihirdették, hogy támadjanak a menekülő vitézekre. Az üldözés több napig tartott. Bulcsút és Lehelt is elfogták, és Regensburgban felakasztották.

(Forrás: http://www.cryingvoice.com/Christianity/HunConquest_mag.html)

AZ AUGSBURGI CSATA

7/1B

CSOPORTOS FELADATLAP

Válaszoljatok a szöveg alapján írásban az alábbi kérdésekre!

Hogyan jut érvényre az olvasott leírásban a keresztény szellemiség?

.....

.....

.....

Mi bizonyítja Ulrik püspök hitéből fakadó erejét?

.....

.....

.....

Milyen fogadalmat tett I. Ottó a csata előtt?

.....

.....

.....

Milyen sorsra jutnak a vezérek?

.....

.....

.....

Vajon milyen kép élt a megtámadott országokban a portyázó magyar seregekről?

.....

.....

.....

.....

.....

LEHEL KÜRTJE

7/2A

Lehel alakját egészen másként ábrázolja a magyar mondavilág. A magyar hagyományok szerint Lehel dicső és bátor hős, aki jogosan áll bosszút a pártütő Konrádon.

„Jászberényben máig is láthatni azt a becses ereklyét, mely egykor harcok lelke volt, s melyet most minden századik ember sem képes megfújni. A szép elefántcsont művön csaták alakjai láthatók bevésve, a rajz ki tudja mily régi, mely scytha ős vésője alól került!

E kürt története érdekes. Vele járt ez a hős vezérrel minden csatáiban, szavára új élet ömlött a harcba; a hegytetőn, ha megfúvá, mérföldnyire elhallott zengése.

Az augsburgi gyászos ütközetben, midőn a rend fölbomla már a magyar seregek között, nem volt ideje a vezérnek kürtjétől búcsút vehetni; lovát leszúrták alatta, s a paripája alá temetett hős kezéből kitekerték a kardot, mielőtt ideje lett volna azzal önszívét átdöfni, s fogva vitték a győzelmes Ottó eleibe társaival, *Ursur* és *Bulcsuval*. A fejedelmi bírák halálra ítélték a fejedelmi foglyokat. Nem fájt Lehelnek ez ítélet. Érzé, hogy megérdemelte, nem azért: hogy csatát kezdett, hanem azért, hogy *azt elveszté*; csak az fájt lelkének kimondhatatlanul, hogy akinek hívására jött be a magyar sereg az országba s kinek elpártolása miatt veretett meg, a pártütő *Konrád* is ott ült bírái között, kiket elpártolásának sikere kiengesztele iránta.

Azt a kegyet kérte ki magának utolsó percében, hogy hadd fúhassa meg még egyszer kürtjét, ez elválhatatlan hű barátot, kit kedvese gyanánt szeretett mindenha, hadd fújja el rajta halotti énekét. Odaadták neki. Belefútt utoljára; hangzott hosszan, hangzott messze a búbánatos dal; a távol bércek szomorúan kiálták vissza hangját; a Lech mezején egy-egy haldokló bajnok ütötte fel e hangra fejét, hallgatva, figyelve az ismeretes rivallásra, s midőn az elenyészett, elhagyta ismét az egy percre visszatért lélek. Hosszasan, keservesen rezge el a véghang a kürtből, benne volt kifejezve egy vitéz életnek dicstelen halála. Maguk a poroszlók is elragadtatva hallgatták a bánatos hangot. E pillanatban kiszökött közülük Lehel, s amint Konrádot maga előtt látta állani, úgy sújtá főbe a nehéz kürttel, hogy egyetlen csapása alatt holtan rogyott össze. „*Te fogsz előttem menni s szolgám leendesz a másvilágon*”, monda Lehel.¹ Úgy ment a vesztőhelyre. Máig is látszik még egy nagy törés csorbája Lehel kürtjén. Az utódok azt mondják, hogy ez akkor történt.

(Jókai Mór: *Lehel kürtje*)

[1] **Thuróczi.** Hit volt a magyaroknál, hogy akit éltükben megölnek, holtuk után szolgálják a másvilágon.

LEHEL KÜRTJE

7/2B

CSOPORTOS FELADATLAP

Válaszoljatok a szöveg alapján írásban az alábbi kérdésekre!

Mi bizonyítja Lehel hősiességét?

.....
.....
.....

Miért érzi úgy, hogy méltán ítélték halálra?

.....
.....
.....

Mi bizonyítja, hogy az ellenfél is érzi Lehel nagyságát?

.....
.....
.....

Szerintetek, mit jelképez Lehel ereklyeként őrzött kürtje?

.....
.....
.....

Vajon milyen kép élt abban az időben a magyarokban a németekről?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

SZEREPKÁRTYÁK

7/3

Ottó német király

Lehel vezér

Konrád

Egy német vitéz Ottó seregéből

Egy magyar vitéz Lehel seregéből

ISTVÁN ÉS KOPPÁNY

7/4A

1. CSOPORT

Barbár dallam, pogány ének

SAROLT:

Most már elég, túl sok itt az
ártalmas emlékezés
Hósi múlttal együtt jár az
árulás és zendülés
Barbár dallam, pogány ének
ízléstelen nem vitás
Fogjátok meg mind a kettőt
nem tűröm a lázítást!

Kérdések és feladatok

Az erdélyi Sarolta Géza felesége, István anyja. A történelmi források határozott, céltudatos asszonynek ábrázolják.

1. Vajon miért érzi Sarolt barbárnak a dalosok énekét, ártalmasnak az emlékezést?
2. Miért fogatja el az énekeseket?
3. Miért gondolja lázításnak a halott Géza fejedelmet dicsőítő dalukat?

Mindannyian jegyezzétek le a saját lapotokra azokat a gondolatokat, amelyekben meg tudtok egyezni a fenti kérdésekkel kapcsolatban!

7/4B

2. CSOPORTKoppány ajánlata*LABORC:*

Koppány küldött jó úrnőm
hogy ősi szokás szerint válaszd őt
új férjedül, melletted az ország trónján
Figyelj! Sorsunkat most megfordíthatod
Hát halld szavam: fogadd el
és érvényes lesz újra az ősi jog
Törvény szerint kér Koppány úr
És százezer jó harcos választja meg, hogyha kell
Hát fogadd el, rangod és címed tarthatod
gazdag lesz és fényes udvarod
Hát halld szavam: fogadd el
és érvényes lesz újra az ősi jog
Törvény szerint kér Koppány úr

SAROLT:

Meddig kell még túrnöm ezt az
arcátlan gyalázkodást
Ősi joggal összefércelt
hűtlenséget, árulást
István lesz a fejedelem
tűzzel, vassal, hogyha kell
Ezt az aljas hitszegőt az
első fára húzzák fel
Mit képzelsz Koppány

Kérdések és feladatok

1. Milyen ősi törvényre hivatkozik Koppány küldötte?
2. Miért utasítja őt vissza Sarolt?
3. Milyen erők állnak Koppány mögött?

Mindannyian jegyezzétek le a saját lapotokra azokat a gondolatokat, amelyekben meg tudtok egyezni a fenti kérdésekkel kapcsolatban!

7/4C

3. CSOPORT

Elkésett a békevágy

RÉKA:

Jó atyám, álmodtam múlt éjszakán
Fenn láttalak a négy legnagyobb vár fokán
Az ég elborult és árván maradt sok leány
Kard által vész mind, ki kardot ragad
Légy bölcs vezér és úzd el az ős átkokat
Békét keress, hisz volt már elég áldozat

KOPPÁNY:

Nincs visszaút
hisz István már a harcra készül
Idegeneket hív
magyarok ellen segítségül
Pogánynak tartanak
pedig Bizánc jelét magamra vettem
De csak az volt a cél
hogy szabadságunk megőrizzem
Pogánynak tartanak
mert nem tűröm a papok hatalmát
Bűnt kiáltanak
hol szabadságát védi az ország
Pogánynak tartanak
mert szembeszállok a hódítókkal
Pogány itt mindenki
aki velem van és nem Istvánnal
Késő most már mindezt újra átgondolni
Elkésett a békevágy
Késő már a múltat újra értelmezni
kényszerpályán a világ

ISTVÁN:

Koppány vezér!
Ne hidd, hogy én nem szeretlek
Tiéd a trón
ha vállalod, mit meg kell tenned
Kezünkben van
egy nép és az ország sorsa
Rómába vezet
minden út, vagy a pusztulásba

KOPPÁNY:

Pogánynak tartanak
mert nem tűröm a papok hatalmát

ISTVÁN:

Fogadd el Rómát
és holnap már tiéd az ország

KOPPÁNY:

Pogánynak tartanak
mert szembeszállok a hódítókkal

ISTVÁN:

A békét hoztam el
mert az országnak béke kell

KOPPÁNY:

Késő most már mindezt újra átgondolni
Elkésett a békevággy
Késő már a múltat újra értelmezni
kényszerpályán a világ

Kérdések és feladatok

1. Vajon miért könyörög Koppány lánya a békéért?
2. Miért nem visszakozhat Koppány?
3. Milyen indokokkal utasítja vissza a 'pogány' jelzőt?
4. Mit jelent számára a szabadság megőrzése?
5. Vajon miben különbözik az István és a Koppány által védelmezett szabadság?

Mindannyian jegyezzétek le a saját lapotokra azokat a gondolatok, amelyekben meg tudtok egyezni a fenti kérdésekkel kapcsolatban

7/4D

4. CSOPORT

Véres kardot hoztam

TORDA:

Véres kardot hoztam
Őseink véres kardját
Sorsdöntő harcra kész a nép
Megvédjük szabadságunk
Istvánnak ellenállunk
Nem kell a sápadt Istenség
Árpád szabad népe
honfoglalóknak vére
nem tűr meg idegen zabolát
Álmunk valóra válik
vagy elveszünk egy szálig
De inkább halál, mint szolgaság

TÖMEG:

Koppány, Koppány!
Koppány, Koppány!

TORDA:

Koppány, ha Istvánt legyőzöd
nem pusztulnak majd a hősök
Hatalmas nagy lesz itt a nép
Rómától görög Bizáncig
Rajnától Levédiáig
félük majd utódaid nevét
Mohácsnál győzni fogunk
Dózsa lesz György királyunk
Nagyhatalom századokon át
Rákóczi világot hódít
Kossuthtal valóra válik
a Duna-menti Köztársaság

Kérdések és feladatok

1. A táltos az istenek szándékát közvetíti. Mit jelképez a Torda által felmutatott véres kard?
2. Milyen történelmi eseményeket, személyiségeket említ Torda?
3. Vajon hogyan alakult volna a magyar történelem, ha Koppány győz?
4. Mi a véleményetek erről a másik „forgatókönyvről”?

Mindannyian jegyezzétek le a saját lapotokra azokat a gondolatokat, amelyekben meg tudtok egyezni a fenti kérdésekkel kapcsolatban!

7/4E

5. CSOPORT

István és a kereszténység

István király ránk hagyott Intelmeiben többek között a következők olvashatók:

„Uralkodjál szelíden, alázattal, békésen, harag és gyűlölködés nélkül! A király koronájának legszebb ékszerei a jótettek; azért illő, hogy a király igazságossággal és irgalmassággal, valamint a többi keresztény erénnyel ékeskedjék. Minden nép saját törvényei szerint él; add meg az országnak a szabadságot, hogy aszerint éljen!”

Feladat

Értelmezzétek a szöveget, és vessétek össze István tetteivel!

Mindannyian jegyezzétek le a saját lapotokra azokat a gondolatok, amelyekben meg tudtok egyezni a vizsgált témával kapcsolatban!

MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A HAGYOMÁNYOK

7/5

Mátyás királyt az egyik legnagyobb magyar uralkodóként jegyzi a történelem, s igazságos, dicső királyként emlékeznek meg róla a nép száján terjedő mesék és mondák. A maga korában az ő megítélése sem volt ilyen egyértelmű.

„A nemzet félreismerhetetlen módon adta tudtára királyának, hogy politikáját veszélyesnek tartja az ország érdekeire, s ha Mátyás nem akar arról tudomást venni, azt csak annak a szívósságnak tulajdoníthatjuk, mely nem engedi, hogy befejezze megkezdett vállalatát. Távozása az országból fokozza az elégtelenséget, mely régóta lappang trónja körül, és annak legrégebb híveit is aggodalomba ejti az ország sorsa felett. Az ellenzék élén most maga Vitéz János, az esztergomi érsek állott, a kit Mátyás ezideig feltétlen hívei közé sorozhatott. Hunyadi János egykori legbizalmasabb barátja, a király atyai tanácsadója már régóta nem volt megelégedve Mátyás politikájával, s aggodalmát, hogy a királyt a dicsőség vágya erejét meghaladó vállalatokba sodorja, növelte az a tapasztalat, hogy Mátyás akaratereje már háza legrégebb hívei részéről sem tűr korlátozást.”

Az európai helyzetben is rejlik annak magyarázata, hogy Hunyadi János fia a második feladatnál elhagyta magát térítetni az atyjától örökölt hagyományoktól. A hódító politika, a nyugati irányban való terjeszkedés nem állott összhangzásban a magyar állam igazi érdekeivel, melyet világtörténeti helyzete kezdettől fogva a kelet felé való érvényesülésre utal, s melyre éppen e korszakban az a hivatás vár, hogy a törökök részéről fenyegető veszélytől magát megóva, Európának is védőbástyája legyen. Az idegen országok koronáira való törekvés ismételtelen elvonta ettől a feladattól a királyt és a nemzet erejét. Magyarország Mátyás alatt a tekintély addig nem ismert fokára emelkedett az európai hatalmak sorában. Nemzetközi állásának jelentősége a politika és a kultúra terén egyaránt méltó betetőzését képezi az Anjouk által megkezdett nyugati politikának. (...).

(Forrás: Nagy képes világtörténet. Internet, 1998–1999.)

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/tortenel/europa/marcali/html/index.htm>

Kérdések és feladatok

Hogyan sikerült Mátyásnak Magyarországot a „tekintély addig el nem ismert fokára” emelni Európában?

Vajon miért voltak vele elégedetlenek korábbi hívei?

Milyen apjától, Hunyadi Jánostól örökölt hagyományt kellett volna folytatnia?

Vajon miért nem tette ezt?

MÁTYÁS ÉS JANUS PANNONIUS

7/6

Gondolkozzatok el azon, hogy Mátyás, aki a tudomány és a művészet Európa-szerte elismert terjesztője és pártolója volt, ellenségévé tette a hazai humanizmus két legkiemelkedőbb alakját Vitéz Jánost és Csezmicei Jánost (költői nevén Janus Pannoniust). Janus Pannonius élettörténetének következő részlete segíthet megérteni a másik fél szempontjait.

„Vitéz János és Janus Pannonius is Hunyadi János örökségének következetes folytatását tartja a legfőbb politikai célnak: megszabadítani az országot és egész Európát a török veszedelemtől. Kezdetben Mátyás is ezt az utat követi, és nyugodtan támaszkodhat apjának egykori vezérkarára, amelynek szellemi vezére Vitéz János. A fiatal Janus ebbe a vezérkarba kerül, mint valamennyiüknél képzetesebb és Nyugaton ismertebb ember. Nem is lehet alkalmasabb diplomatát kiszemelni egy törökellenes európai szövetség létrehozására, mint őt. Ezzel a megbízással indul vissza évek múlva végre Itáliába, hogy tárgyaljon a hatalmasokkal.

Itt kezdődik a tragédiája. Nyugaton világhíres költő és tekintélyes tudós, maga Cosimo Medici – Firenze méltán nagy hírű és tekintélyes fejedelme – is nagyra tartja, Rómában ugyanolyan tisztelettel fogadják, mint az észak-itáliai városokban. Úgy érezheti, hogy tárgyalásai sikeresek: kezd összeállni a nyugati szövetség a törökök ellen. Csakhogy közben otthon Mátyás politikája merőben megváltozik. A nagy király, sikerei folytán úgy véli, hogy ő tudja megvalósítani az Európa közepét összetartó császárságot, amely békét teremt a népek között, és oly hatalmas, hogy nem kell tartania a töröktől sem. Ehhez Mátyásnak nem török háború, hanem tartós béke kellett a törökkel. És mire Janus hazaérkezik, a király már hosszú békére lépett a szultánnal. Vitéz János egész köre úgy érzi, hogy politikai elképzelésük csődbe jutott: a király elárulta a Hunyadi-hagyományt. Vitéz és Janus Pannonius szembe fordult a királlyal, mire mindketten kegyvesztettekké váltak. Ez nem rangfosztást jelentett, Mátyás nem akart hálátlan lenni irántuk, de amíg nem értik meg az ő politikáját, addig nem tudja használni őket. Vitéz Jánost elküldte Esztergomba, érseksége színhelyére, hogy kizárólag egyházi dolgokkal foglalkozzék, Janust Pécsre parancsolta, törődjék püspökségével.

Az elkeseredett Janus ott sem tétlen, igyekszik kulturális központtá kiépíteni Pécsset. De erre már nem volt ideje. Hunyadi egykori vezérkara, a hajdani törökverő vezérek, élükön Vitéz Jánossal s mellettük Janus Pannoniusszal, úgy vélik, hogy helytelen volt Mátyást tenni királlyá; pedig ők tették királlyá. Most visszavonják döntésüket, összeesküsznek a király megbuktatására. Mátyás azonban résen áll, rájuk csap. Csak Janus tud elmenekülni, a többi elfogják. És most következik a legkülönösebb tragédia. Mátyás az elfogottakkal leül, vitázik velük, és szabadon engedi valamennyit. Vagy meggyőzte őket, vagy akit nem, azt rábírta, hogy csendben vonuljon vissza. Ez lett volna Janusszal is. Ő azonban menekült, futott Itália felé, de bujdosás közben meghűlt. Amúgy is sok baja volt gyenge tüdejével, most tüdőgyulladást kapott, és mire a királyi kegyelem utolérte – meghalt. Harmincnyolc éves volt.

Mátyás meggyászolta és kiadatta összegyűjtött költeményeit.”

(Forrás: <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/irodtud/magyarir/html/janusp.htm>)

Kérdések és feladatok

A szöveg alapján indokoljátok meg, hogy vajon miért fordult szembe Vitéz János és Janus Pannonius Mátyás királlyal?

ÖSSZEFOGLALÓ FELADATLAP

7/7

1. Töltsd ki értelemszerűen a következő táblázatot!

	Milyen hagyományok meghaladására van szükség?	Mit kell tenni azért, hogy lépést tartsunk Európával?	Ki ragaszkodik a régi hagyományhoz?	Ki képviseli az újítást?
A kalandozások idején				
István király korában				
Mátyás király korában				

2. A három tárgyalt konfliktus közül melyik esetben lett volna lehetőség a kiegyezésre?

.....

.....

.....

.....

3. Hozz más történelmi példákat a hagyományőrzés és a haladás szembekerülésére!

.....

.....

.....

.....

4. Időszerű-e a kérdés feltevése napjainkban? Ha igen, miért?

.....

.....

.....

.....

